ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr. A420249515
Lietas arhīva Nr. AA43-1724-16/7

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2016. gada 29. decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente V. Zommere,
tiesneses I. Amona un K. Kalvāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības, nenodrošinot atbilstošus uzturēšanas apstākļus Rīgas Centrālcietuma kamerās Nr. 423, Nr. 425 un Nr. 426 laika posmā no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, no 17. oktobra līdz 27. oktobrim un no 5. decembra līdz 12. decembrim, atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2016. gada 10. februāra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ (turpmāk – pieteicējs) 2014. gada 16. februārī vērsās ar iesniegumu Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – pārvalde vai iestāde) par apstākļiem Rīgas Centrālcietuma kamerā Nr. 425, Nr. 423 un Nr. 426 (dabiskā apgaismojuma trūkums, netiek nodrošināts pietiekams privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā, kamerās nav karstā ūdens, netiek izsniegti trauku mazgāšanas, grīdas un sanitārā mezgla uzkopšanas līdzekļi, netiek nodrošināts pietiekams privātums dušas apmeklējuma laikā, dušas apmeklējums vienu reizi nedēļā, nepietiekama kameru platība, kamerās atrodas stāvpodi bez vākiem), kā arī par to, ka viņam nebija iespēju savlaicīgi veikt telefona zvanus. Par minēto pieteicējs lūdza atlīdzināt viņam nodarīto morālo kaitējumu 7114,36 euro apmērā.

Ar pārvaldes priekšnieka 2015. gada 8. jūnija lēmumu Nr.1/13-Ž/891 (turpmāk – pārvaldes lēmums), izskatot pieteicēja iesniegumu, atzīta par prettiesisku Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcība daļā, ievietojot pieteicēju Rīgas Centrālcietuma kamerā Nr. 425 laika posmā no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam; kamerā Nr. 423 laika posmā no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim; kamerā Nr. 426 laika posmā no 2014. gada 5. decembra līdz 12. decembrim, kur nebija nodrošināts pietiekams privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā. Kā atbilstīgs morālā kaitējuma atlīdzinājums par šo prettiesisko rīcību noteikta rakstveida atvainošanās.

Pārējā daļā, nekonstatējot prettiesisku iestādes faktisko rīcību, atteikts piešķirt morālā kaitējuma atlīdzinājumu 7114,36 *euro* apmērā.

[2] Pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzinājumu, kas pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Rīgas Centrālcietuma kamerās Nr. 423, Nr. 425 un Nr. 426 netika nodrošināts privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā. Pieteicējs pastāvīgi izjuta pazemojumu un baiļu sajūtu.

[2.2] Minētajās kamerās nebija pieejams karstais ūdens, lai varētu nomazgāt traukus, kā arī veikt citas ar personīgo higiēnu saistītās darbības.

[2.3] Cietuma administrācija ne reizi neizsniedza trauku mazgāšanas līdzekli, grīdas un sanitārā mezgla mazgāšanas līdzekļus, tādējādi pieteicējam pastāvēja baiļu sajūta saslimt.

Ja pārvalde pienācīgi izvērtētu faktus un dokumentāciju, tā konstatētu, ka Rīgas Centrālcietumā tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi netiek izsniegti. Pieteicējs par līdzekļu saņemšanu nav parakstījies, kā arī faktiski nav saņēmis.

[2.4] Dušas telpu ieejas durvis aprīkotas ar novērošanas actiņu, dušas telpā nav aizslietņu, kuru aizsegā apģērbties, nebaidoties, ka kāds pārkāpj tiesības uz privātumu, novērojot pieteicēju. Papildu ciešanas pieteicējam radīja fakts, ka dušu ļāva apmeklēt tikai reizi nedēļā. Pieteicējam nav pieņemami apmeklēt dušu ar citiem vīriešiem, pieteicēja ieskatā, tas ir personas privātās dzīves aizskārums.

[2.5] Kameras bija aprīkotas ar pie grīdas piestiprinātiem galdiem (aptuveni 0,6 m2 x 1,6 m2), gultām (aptuveni (2 m2 x 0,7 m2), soliem, mantu skapjiem un sanitārā mezgla postamentu (2 m2 platībā). Tādējādi brīvi pa kameru varēja

pārvietoties divus soļus vienā virzienā, jo pārējo kameras telpu aizņēma minētais aprīkojums.

[2.6] Kameras bija aprīkotas ar stāvpodiem bez vākiem. Ņemot vērā, ka cietuma administrācija neizsniedza sanitārā mezgla kopšanas līdzekļus, tie pastāvīgi atradās antisanitārā stāvoklī. Sanitārais mezgls no galda atradās aptuveni 0,5 m attālumā.

Pieteicējam bija pastāvīgi jāēd, jāguļ un jādzīvo sabiedriskajā tualetē. Pieteicējam pastāvēja bailes saslimt ar infekcijas slimībām.

[2.7] Kamerās netika nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums, lai varētu pienācīgā kārtā lasīt un rakstīt, kā arī netika nodrošināta nepieciešamā insolācija.

Pārvalde lēmumā nav vērtējusi, ka saules gaisma visās kamerās neiespīd caur trīskāršu logu režģojumu, līdz ar to visai būtiski tiek apgrūtināta gaismas ieplūšana kamerā tā, lai pie dabiskā apgaismojuma varētu rakstīt un lasīt. Turklāt kamerā Nr. 425 un Nr. 426 esošajam logam priekšā 1 m attālumā ir siena, kas būtiski aizsedz gaismas ieplūšanu kamerā.

[2.8] Laika periodā no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim pieteicējam tika liegta saskarsme (telefoniski) ar tuviniekiem un aizstāvi. Pieteicējs 2014. gada 22. septembrī nosūtīja Rīgas Centrālcietumam iesniegumu ar lūgumu pēc etapēšanas atļaut piezvanīt tuviniekiem un advokātam. 2014. gada 17. oktobris bija piektdiena, tiesvedības process krimināllietā sākās 2014. gada 20. oktobrī. Līdz ar to pieteicējs vēlējās sazināties ar tuviniekiem un advokātu 2014. gada 17., 18. un 19. oktobrī. Tā kā pieteicējs zināja, ka iestādes piektdienās, sestdienās un svētdienās nepieņems un nereaģēs uz pieteicēja iesniegumiem, tad pieteicējs laicīgi ar pasta starpniecību 2014. gada 22. septembrī iesniedza Rīgas Centrālcietuma vadībai iesniegumu.

Telefonsaruna tika atļauta 2014. gada 20. oktobra pēcpusdienā. Tā kā pieteicējs ar advokātu bija ticies kriminālprocesā, saruna vairs nebija aktuāla.

[2.9] Attiecībā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējs norādīja, ka, kārtojot dabiskās vajadzības, pieteicēja ģenitālijas atradās praktiski vienā augstumā ar speciālo novērošanas actiņu kameru durvīs. Pieteicējs nav zaudējis cieņu un godu, lai varētu ļaut novērot viņu, mazgājoties vai kārtojot dabiskās vajadzības. Pieteicējs atradās pastāvīgā stresa stāvoklī, ik brīdi pastāvēja iespēja, ka viņu novēros amatpersonas un citas personas, kārtojam dabiskās vajadzības vai mazgājoties. Pieteicējam nodarītais kaitējums ir lielāks nekā to atzinusi pārvalde.

Pieteicējam morālas ciešanas radīja nežēlīga un cilvēka cieņu pazemojoša attieksme no iestādes darbinieku puses un tīša pakļaušana spīdzināšanai. Pieteicējam nepastāvēja reāla iespēja ietekmēt iestādes rīcību un attieksmi, lai mainītu turēšanas apstākļus. Pieteicējam atlīdzināms morālais kaitējums 7114,36 *euro* apmērā.

[3] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā pārvalde pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārvaldes lēmumā norādītajiem argumentiem.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016. gada 10. februāra spriedumu pieteicēja pieteikums apmierināts daļēji, atzīstot Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam pietiekamu privātuma aizsardzību sanitārā mezgla apmeklējuma laikā Rīgas Centrālcietuma 4. korpusa kamerā Nr. 425 laika posmā no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, kamerā Nr. 423 laika posmā no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim un kamerā Nr. 426 laika posmā no 2014.gada 5. decembra līdz 12. decembrim, par prettiesisku un atlīdzinot morālo kaitējumu 100 *euro* apmērā. Pārējā daļā pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa konstatēja, ka lietā ir strīds par pieteicēja apcietinājumā turēšanas apstākļiem Rīgas Centrālcietuma 4. korpusa kamerās Nr. 423, Nr. 425 un Nr. 426 (turpmāk kopā – dzīvojamās kameras) strīdus periodā (no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim un no 2014. gada 5. decembra līdz 12. decembrim), un vai pieteicēja norādīto apstākļu kopums strīdus periodā būtiski ierobežoja pieteicēja cilvēktiesības, tas ir, vai tie ir cilvēka cieņu pazemojoši un pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni, kā arī, vai pieteicēja norādīto apstākļu kopums ir radījis tādu morālo kaitējumu, kas būtu atlīdzināms naudā.

[4.2] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 95. pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3. pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3. panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 2. decembra sprieduma lietā Farbtuhs pret Latviju 51. punkts un 2002. gada 15. jūlija sprieduma lietā Kalašņikovs pret Krieviju 95. punkts*).

Administratīvā procesa likuma 1. panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir arī lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Saskaņā ar šā likuma 89. panta pirmo daļu faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku nevis tiesisku seku radīšanu personai (*sk. Augstākās tiesas 2006. gada 24. janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-110 8. punktu, 2006. gada 15. jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-348 7. punktu*).

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka, izvērtējot pieteicēja cilvēktiesību ierobežojuma apjomu, ir jāpārbauda iestādes lēmuma (rīcības) ietekme uz konkrēto personu konkrētajos apstākļos. Veicot šo izvērtējumu, nav pietiekami atsaukties uz to, ka iestāde pieņēmusi lēmumu vai veikusi rīcību, pamatojoties uz tiesību normām, kurās tieši paredzēts tiesību ierobežojums (*sk. Augstākās tiesas 2011. gada 20. aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-462/2011 8. punktu*). Nevar izslēgt gadījumu, kad likumdevējs nav apsvēris kādu netipisku dzīves gadījumu, kurā konkrētais ierobežojums varētu būt nesamērīgs, vai arī ir izdarījis kļūdainus apsvērumus samērīguma izvērtējumā (*sk. Augstākās tiesas 2011. gada 18. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-374/2011 9. punktu*).

Tāpat iespējams, ka tiesiskais regulējums ir pretrunā augstāka spēka tiesību normai.

Līdz ar to šajā gadījumā būtiski ir ne tikai aplūkot likumu un Ministru kabineta noteikumu regulējumu, bet izvērtēt situāciju (apstākļus) no tiesību (cilvēktiesību) ierobežojuma būtiskuma viedokļa. Šādā gadījumā tiesa nepiekrita pārvaldes lēmumā ietvertajam pamatojumam, ka iestāde ir ievērojusi tiesību normās noteiktās minimālās prasības, vai ka neviens normatīvais akts nenoteic konkrētu regulējumu (prasību minimumu), vai arī starpnacionālo rekomendējošo normu neievērošana brīvības atņemšanas iestādē nepārkāpj nacionālo normatīvo aktu prasības un nerada pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu.

[4.3] Pieteicējs strīdus periodā – attiecīgi 12, 10 un 7 dienas tika ievietots Rīgas Centrālcietuma 4. korpusa kamerās Nr. 425, Nr. 423 un Nr. 426.

Pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā un pieteikumā tiesai attiecībā uz dzīvojamām kamerām norādījis uz šādiem neatbilstošiem apstākļiem: netiek nodrošināta privātuma aizsardzība sanitārā mezgla apmeklējuma laikā un dušas telpā; dzīvojamās kamerās nav pietiekams dabiskais apgaismojums un iztrūkst insolācija; dzīvojamās kamerās ir neatbilstoša dzīvojamā platība; pieteicējam netika izsniegti trauku, grīdas un sanitārā mezgla mazgāšanas līdzekļi un dzīvojamo kameras sanitārais mezgls aprīkots ar stāvpodu antisanitārā stāvoklī; kamerās nav pieejams karstais ūdens, lai pieteicējs varētu ievērot personisko higiēnu (dušas apmeklējums vienu reizi nedēļā) un nomazgāt traukus. Tāpat pieteicējs iebildis pret Rīgas Centrālcietuma rīcību, 2014. gada 17., 18. un 19. oktobrī liedzot veikt telefonzvanu tuviniekiem un aizstāvim.

Pārvalde konstatējusi, ka pieteicējs strīdus periodā dzīvojamās kamerās bija izvietots viens. Dzīvojamās kameras (Nr. 423., 425., 426.) ir gandrīz vienādas un to aprīkojums ir identisks:

-kameras Nr. 423 platība ir 7,7 m2, kameras Nr. 425 – 7,4 m2 un kameras Nr. 426 – 7,4 m2;

- kameras ir divvietīgas;

- katrā kamerā ir logs (1,09 m x 0,96 m), kas brīvi atverams no kameras puses un nodrošina dabisko apgaismojumu un ventilāciju;

- kamerās mākslīgo apgaismojumu nodrošina dienasgaismas gaismeklis ar vienu vai divām dienas gaismas lampām 36W;

- katrā kamerā ir daļēji norobežots sanitārais mezgls (platība – aptuveni 1 m2) – divi sānu norobežojumi (platums – 0,75 m un 0,54 m) 1,17 m augstumā no grīdas, ieeja nav nosegta. Sanitārais mezgls izvietots uz paaugstinājuma (0,27 m no grīdas). Tajā ir laiviņveida pods, kas sanitārajā mezglā arī izbūvēts uz neliela paaugstinājuma. Sanitārajā mezglā ir izlietne un ūdenskrāns. Sanitārais mezgls daļēji ir pārredzams no durvju actiņas;

- kameras ir aprīkotas ar izlietni ar ūdenskrānu (ar aukstā ūdens padevi);

- pirms pieteicēja ievietošanas minētājās kamerās, tajās nepieciešamības gadījumā veikta kameru uzkopšana. Pēc tam dzīvojamās kameras uzkopj paši tajās izvietotie ieslodzītie. Kamerās ir nodrošināti uzkopšanas piederumi – slota, liekšķere, spainis, bļoda, grīdas lupata un pieteicējam tika izsniegti kameras tīrīšanas un dezinfekcijas līdzekļi (kalcinētā soda un hlora šķīdums).

Minētājās kamerās izvietotajiem dušas apmeklējums paredzēts vienu reizi nedēļā trešdienās; dušas telpas ir aprīkotas ar actiņu, kas tiek izmantota tikai pirms ieslodzītā izvešanas no dušas telpas. Savukārt attiecībā uz telefona zvanu pārvalde konstatējusi, ka Rīgas Centrālcietumā 2014. gada 25. septembrī tika saņemts pieteicēja 2014. gada 22. septembra iesniegums, kurtā izteikts lūgums par divu telefona zvanu nodrošināšanu, nenorādot konkrētu laiku un datumu. Pieteicējam telefona zvani tika nodrošināti 2014. gada 20. oktobrī un vēlāk 23. oktobrī.

No iepriekš minētā un tiesas sēdē lietas dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem secināms, ka nepastāv strīds par norādītajiem apstākļiem, izņemot par kameras aprīkojumu ar uzkopšanas un mazgāšanas līdzekļiem, bet strīds pastāv par to, vai šo apstākļu kopums būtiski ierobežo pieteicēja cilvēktiesības saistībā ar cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegumu.

[4.4] Atbilstoši Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19. panta piektajai daļai kamerās, kurās uzturas apcietinātie, nodrošina dabisko apgaismojumu, bet diennakts tumšajā laikā – mākslīgo apgaismojumu, kā arī gaisa temperatūru, kas nav zemāka par +18°C, un ventilāciju. Kameras aprīko ar galdu, taburetēm (soliem) un gultām, kā arī iekārto vietas apcietināto personisko mantu glabāšanai un sanitāro mezglu, kas ir norobežots no pārējās telpas. Dzīvojamās platības norma vienam apcietinātajam nevar būt mazāka par 4 m2.

Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 1. pants noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt cilvēktiesību un kriminālprocesa interešu samērīgu ievērošanu drošības līdzekļa – apcietinājuma – izpildē. Minētā likuma 2. pants noteic, ka apcietinājuma izpildes pamats ir izmeklēšanas tiesneša lēmums vai tiesas nolēmums par apcietinājuma piemērošanu. No Tiesu informatīvās sistēmas datiem un lietas materiāliem izriet, ka pieteicējam no 2011. gada 26. janvāra piemērots drošības līdzeklis – apcietinājums. Tā kā pieteicējs Rīgas Centrālcietumā strīdus periodā atradās apcietinātā statusā, uz viņa ieslodzījumā turēšanas kārtību piemērojamas Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma normu prasības.

Augstākā tiesa ir norādījusi, lai secinātu, ka pārapdzīvotība pati par sevi ir Konvencijas pārkāpums, ir jākonstatē

platība, kas ir mazāka par 3 m2 (*sk. Augstākās tiesas 2012. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-189/2012 15. punktu*). Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3 m2, tad, Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā, kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3. panta pārkāpuma konstatēšanai (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 22. oktobra sprieduma lietā Orchowski pret Poliju 122. punktu un 2011. gada 20. oktobra sprieduma lietā Mandic un Jovic pret Slovēniju 75. punktu*). Šāds standarts paredzēts arī Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19. panta ceturtajā daļā.

No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka dzīvojamo kameru kopējā platība ir no 7,4 m2–7,7 m2, no kuras 1 m2 platībā aizņem sanitārais mezgls, strīdus periodā kamerās pieteicējs atradies viens. Tātad strīdus periodā dzīvojamās kamerās, pieteicējam tajās atrodoties vienam, tika nodrošināta pietiekama (6,4–6,7 m2) dzīvojamā platība.

[4.5] Attiecībā uz dabisko apgaismojumu kamerās iestāde konstatējusi, ka logu platība attiecībā pret kameras platību (grīdas laukumu) ir pietiekama, lai kamerā nodrošinātu dabisko apgaismojumu. Turklāt iestāde konstatējusi, ka kamerās ir nodrošināts mākslīgais apgaismojums.

Savukārt pieteicējs vērsis uzmanību uz to, ka pretī kameras Nr. 425 un Nr. 426 logam tiešā tuvumā ir citas ēkas siena, kas būtiski samazina pa kameras logu ienākošo dabisko apgaismojumu un nenodrošina insolāciju.

Izskatāmajā lietā tiesa konstatēja (no fotogrāfijām), ka pie kameras Nr. 425 un Nr. 426 loga ir metāla režģis un aiz loga stiklojuma tiešā tuvumā ir redzama pretējās mājas siena. Turklāt fotogrāfijās redzams, ka kamerās, veicot tajās fotografēšanu gaišajā diennakts laikā (plkst. 11.42 un 11.46), ir ieslēgts kameru mākslīgais apgaismojums, kas dod pietiekamu apgaismojumu kamerā.

Ievērojot šos apstākļus, tiesas ieskatā, jautājums par apgaismojumu ir jāaplūko savstarpējā kopsakarā. Proti, ja ir konstatējams, ka dabīgais apgaismojums nav pietiekams, bet mākslīgais apgaismojums ir labs, tad secināms, ka kopumā apgaismojums kamerā bija nodrošināts pietiekami.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka ir ļoti būtiski ieslodzītajiem kamerās nodrošināt neierobežotu un pietiekamu dabīgo apgaismojumu un svaigu gaisu. Piemēram, metāla slēģi vai citas konstrukcijas, kas rada nepietiekamu pieeju dabīgajam apgaismojumam un svaigam gaisam, rada labvēlīgus apstākļus slimību, īpaši tuberkulozes, izplatībai. Ja netiek konstatēta pārapdzīvotība, ventilācijas vai mākslīgā apgaismojuma trūkums, tad dabīgā apgaismojuma nepietiekamība pati par sevi nesasniedz minimālo bardzības līmeni, lai konstatētu spīdzināšanas un cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu. Tomēr, ja ieslodzītie atrodas pārapdzīvotības apstākļos, tad dabīgā apgaismojuma un svaiga gaisa nepietiekamība sakarā ar metāla slēģiem var būtiski pasliktināt ieslodzīto stāvokli un likt nopietni nosliekties uz pārkāpuma konstatēšanu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 27. janvāra sprieduma lietā Neshkov un citi pret Bulgāriju 237., 238. punktu un 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā Ananyev pret Krieviju 153. – 155. punktu*).

Ņemot vērā konstatēto apstākļu kopumu (pietiekama dzīvojamā platība un mākslīgais apgaismojums), kā arī, ka pieteicējam kamerās bija jāpavada samērā neilgs laiks, tad nav konstatējams, ka dabīgā apgaismojuma nepietiekamība kamerās Nr. 425 un Nr. 426 būtu viens no apstākļiem, kas veido iestādes prettiesisko rīcību izskatāmajā lietā.

Par pieteicēja argumentu, ka kamerās netiek nodrošināta pietiekama insolācija (saules radītais apgaismojums telpās), tiesa norādīja, ka šāda prasība pēc insolācijas tiek izvirzīta tikai dzīvojamo ēku esošo dzīvokļu istabās (vismaz vienā istabā – vienistabas, divu vai triju istabu dzīvokļos; ne mazāk kā divās istabās – četru, piecu un sešu istabu dzīvokļos). Savukārt cietuma ēkas pēc to lietošanas veida atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1620 „Noteikumi par būvju klasifikāciju" pielikumam ietilpst nodaļā (grupā) „Citas nedzīvojamās ēkas" (kods 1274).

[4.6] Atbilstoši Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 14. panta 5. un 7. punktam apcietinātajam ir pienākums uzkopt telpas izmeklēšanas cietuma dienas kārtībā noteiktajā laikā, saudzīgi izturēties pret izmeklēšanas cietuma īpašumu un uzturēt kārtību izmeklēšanas cietuma telpās un ievērot personisko higiēnu. Arī Eiropas cietumu noteikumu 19.6. apakšpunktā ir norādīts, ka cietuma administrācija izsniedz ieslodzītajiem visu tam nepieciešamo, tostarp arī tualetes piederumus un parastos tīrīšanas piederumus un līdzekļus.

Tātad telpu uzkopšanas pienākums un telpu uzturēšana kārtībā gulstas uz pašiem ieslodzītajiem, tai skaitā pieteicēju, bet nepieciešamo tīrīšanas piederumu un līdzekļu nodrošināšana ir cietuma administrācijas pienākums.

Pārvalde, atsaucoties uz Rīgas Centrālcietuma sniegtajām ziņām, kas lietā netiek apstiprināts ar attiecīgiem pierādījumiem, secinājusi, ka pieteicējam strīdus periodā bija izsniegti gan tīrīšanas piederumi – slota, liekšķere, spainis, bļoda, grīdas lupata un tīrīšanas līdzekļi – kalcinētā soda un hlora šķīdums. Savukārt pieteicējs sūdzībā iestādei un vēlāk arī tiesā norādīja, ka traukus, grīdu un tualeti bijis spiests mazgāt ar putekļu lupatu un aukstu ūdeni, jo cietuma administrācija neizsniedza ne trauku mazgāšanas līdzekli, ne grīdas un sanitārā mezgla mazgāšanas līdzekļus.

Tiesas sēdē pārvaldes pārstāve apstiprināja, ka šādus pierādījumus – par tīrīšanas piederumu un līdzekļu izsniegšanu, visticamāk, Rīgas Centrālcietums nespēs iesniegt.

Tātad, pastāvot pretrunīgām ziņām par šiem faktiem, tiesa piešķīra lielāku ticamību pieteicēja norādītajiem apstākļiem, proti, būtībā nepastāv strīds par to, ka Rīgas Centrālcietuma administrācija nevar pierādīt faktu, ka strīdus periodā pieteicēja kameras tika nodrošinātas ar nepieciešamajiem tīrīšanas piederumiem un līdzekļiem, kas nepieciešami telpu tīrības uzturēšanai.

Vienlaikus tiesa atzina, ka konkrēto tīrīšanas (mazgāšanas) piederumu un līdzekļu trūkums noteikti radīja pieteicējam neērtības telpu (kameras) uzturēšanai kārtībā un uzkopšanā, tomēr no pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka šī pienākuma izpilde notika ar pieteicējam pieejamiem līdzekļiem (aukstu ūdeni un lupatu).

Tiesa arī atzina, ka pat tad, ja tīrīšanas (mazgāšanas) piederumu un līdzekļu izsniegšana strīdus periodā netika nodrošināta, šāda rīcība nesasniedza tādu bardzības pakāpi, lai uzskatītu, ka tā ir pazemojoša un spīdzinoša, jo, pirmkārt, kamerās visu laiku bija pieejams ūdens, otrkārt, pieteicējs kamerās atradies samērā neilgu laiku – maksimāli līdz 12 diennaktīm.

Pamatojoties uz minēto, pieteicēja arguments, ka cietuma faktiskā rīcība, neizsniedzot kameras mazgāšanas piederumus un līdzekļus, ir prettiesiska, ir noraidāms.

[4.7] Šā sprieduma 4.6 apakšpunktā secinātais attiecināms arī uz pieteicēja iebildumiem par to, ka dzīvojamās kameras ir aprīkotas ar stāvpodiem bez vākiem un atrodas antisanitāros stāvokļos.

Tiesa no lietā esošajām fotogrāfijām konstatēja, ka sanitārajā mezglā ir izvietots laiviņveida pods, kas ir izvietots uz paaugstinājuma un aprīkots ar aukstā ūdens pievadu. Tādējādi tiesa sanitārajā mezglā esošā poda veida dēļ nesaskatīja tādas neērtības, kas pieteicējam varētu radīt ciešanas vai, ka šāda tipa tualetes poda izmantošana pieteicējam radītu nesamērīgus ierobežojumus, attiecīgi arī grūtības uzturēt sanitāro mezglu tīru ar pieteicējam pieejamiem līdzekļiem, piemēram, ūdeni.

Tāpat tiesa, ņemot vērā to, ka sanitārais mezgls nebija norobežots no dzīvojamās zonas, nesaskatīja, ka tamdēļ sanitārā mezgla stāvoklis varēja radīt pieteicējam veselības aizskārumu. Tiesa vērsa uzmanību, ka minētais aspekts ir vērtējams kontekstā ar to, vai kamerā bija pietiekama ventilācija.

Kā tika konstatēts iepriekš, dzīvojamās kamerās ir pietiekami lieli logi, kas brīvi atverami no kameras iekšpuses un nodrošina ventilāciju. Turklāt pieteicējs par dabiskās ventilācijas nepietiekamību pieteikumā nav iebildis.

[4.8] Pieteicēja iebildumi par neatbilstošiem apstākļiem Rīgas Centrālcietumā strīdus periodā balstās arī uz to, ka viņam tika nodrošināta iespēja tikai vienu reizi nedēļā mazgāties dušā, kā arī dušas telpās viņam netika nodrošināts privātums.

No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējam strīdus periodā bija iespēja apmeklēt dušu trešdienās – no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam (12 dienas) vienu reizi 12. martā, no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim (10 dienas) vienu reizi 22. oktobrī un no 2014. gada 5. decembra līdz 12. decembrim (7 dienas) vienu reizi 10. decembrī. Tāpat pārvalde konstatēja, ka Rīgas Centrālcietuma dzīvojamās kamerās ir ierīkots aukstā ūdens krāns, kas arī izmantojams personiskās higiēnas ievērošanai.

Tiesa secināja, ka pieteicējs vispārīgi neiebilst, ka viņam tika nodrošinātas iespējas nomazgāties dušā, proti, no pieteikuma neizriet, ka šādas tiesības bijušas liegtas pēc būtības. Pieteicējs vien iebilst pret veidu, kādā tika nodrošinātas viņa tiesības nomazgāties, - tas tiek nodrošināts tikai vienu reizi nedēļā.

[4.9] Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19. panta sestajā daļā noteikto ne retāk kā reizi septiņās dienās apcietinātais mazgājas pirtī vai dušā, un viņam nodrošina tīru gultas veļu. Apcietinātajam nodrošina personiskās higiēnas ievērošanas iespējas, kā arī iespēju mazgāt savu veļu un drēbes.

Eiropas Cietumu noteikumu 19.4. apakšpunktā noteikts, ka ieslodzījuma vietā ir nodrošināms pietiekams sanitāro labierīcību skaits, lai ikviens ieslodzītais vispārējās higiēnas labad varētu ik dienas vai vismaz divas reizes nedēļā (vai biežāk, ja tas nepieciešams) nomazgāties vannā vai dušā, kurā ūdens temperatūra atbilst klimatiskajiem apstākļiem.

Augstākā tiesa, interpretējot šajos tiesību aktos ietvertās normas, kā arī ņemot vērā Latvijas klimatiskos apstākļus, ir norādījusi, ka iespēja ikdienā personīgajai higiēnai lietot silto ūdeni kamerā ir skatāma kopā ar iespēju tikai reizi nedēļā nomazgāties dušā. Proti, jo mazāk iespēju ir nomazgāties dušā, jo lielāka nozīme ir iespējai klimatiskajiem apstākļiem atbilstošu ūdeni personīgajai higiēnai izmantot pārējā laikā citā veidā, piemēram, izlietnē kamerā. Savukārt šādas alternatīvas liegšana pastiprina iespēju, ka tiek būtiski ierobežotas tiesības uz cilvēka cieņai atbilstošiem apstākļiem (*sk. Augstākās tiesas 2011. gada 3. februāra lēmuma lietā Nr. SKA-0257 8. punktu*).

No iepriekš minētā secināms, ka atbilstoši tiesību normās noteiktajam minimumam pieteicējam tika nodrošināta iespēja vismaz vienu reizi nedēļā nomazgāties dušā. Savukārt no lietas materiāliem tiesa nekonstatēja, ka pieteicējam būtu bijusi nepieciešamība apmeklēt dušu biežāk un ka viņš ar šādu lūgumu būtu vērsies pie Rīgas Centrālcietuma administrācijas, bet iestāde šādu lūgumu būtu noraidījusi.

Izvērtējot izskatāmajā gadījumā konstatētos apstākļus, proti, to, ka pieteicējam strīdus periodā tika nodrošināta iespēja mazgāties dušā vienu reizi nedēļā (trešdienās), bet pieteicējs nav pamatojis tādu nepieciešamību (piemēram, ar personiskās higiēnas prasībām) uz vēl biežāku mazgāšanos, iestāde ir rīkojusies tiesiski, jo minētā rīcība nav pretrunā ar Eiropas Cietumu noteikumu 19.4. apakšpunktā noteikto par aizturētās un ieslodzītās personas tiesībām vismaz divas reizes nedēļā nomazgāties dušā.

Ņemot vērā konstatēto, tiesa atzina, ka attiecībā uz iespēju mazgāties dušā, nav sasniegts tāds minimālās bardzības līmenis, kāds nepieciešams, lai konstatētu spīdzināšanas, cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu.

[4.10] Tiesas ieskatā, nenoliedzami karstā ūdens neesība centrālajā ūdens padevē ir ievērojams trūkums un rada personai zināmas neērtības. Taču minētais trūkums nav atzīstams par tādu, kurš būtiski aizskartu pieteicēja cilvēktiesības, jo saskaņā ar Ministru kabineta 2007. gada 27. novembra noteikumu Nr. 800 ,,Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi" 4. pielikuma 11. punktu apcietinātajam ir atļauts glabāt rūpnieciski izgatavotu elektrisko ūdens sildītāju ar automātisku izslēdzēju. Tas nozīmē, ka pieteicējam, izmantojot elektrisko ūdens sildītāju, nerastos problēmas kamerā uzsildīt ūdeni atsevišķu ķermeņa daļu, veļas vai trauku mazgāšanai. Tiesa no lietas materiāliem nekonstatēja apstākļus, kas būtu lieguši pieteicējam kamerā izmantot elektrisko ūdens sildītāju.

[4.11] Pieteicējs uzskata, ka Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot pieteicēju ar karstā ūdens padevi kamerā, nenodrošinot dušas apmeklējumu biežāk nekā vienu reizi septiņās dienā, nenodrošinot pieteicēju ar kameras

uzkopšanas līdzekļiem un pietiekamu kameras platību, rada risku saslimt ar infekcijas slimībām.

Tiesa, pirmkārt, norādīja, ka tai nav pamata vērtēt, vai šādi apstākļi rada potenciālu iespējamību saslimt ar kādu no infekcijas slimībām bez vispāratzītām atziņām un šādu uzskatu pareizību vai pierādījumiem. Otrkārt, ieslodzījuma vietas nodrošinātie apstākļi vienu reizi nedēļā mazgāties dušā ar siltā ūdens padevi un kamerā ierīkoto sanitāro mezglu ar izlietni un aukstā ūdens padevi, tiesas ieskatā, nodrošina pieteicējam to cilvēktiesību minimumu, kas personai nevar tikt atņemtas, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos.

Pieteicējs ne iesniegumā iestādei, ne pieteikumā tiesai nav norādījis uz kādiem īpašiem apstākļiem – fizioloģiskajām īpatnībām vai veselības traucējumiem, lai konstatētu, ka atsevišķu ķermeņa daļu īslaicīga apmazgāšana un kameras uzkopšanas darbu veikšana aukstā ūdenī veselam pieaugušam cilvēkam varētu atstāt negatīvu ietekmi uz veselību un radītu nepārvaramas ciešanas.

[4.12] Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējs sava privātuma aizskārumu, apmeklējot dušu, saista ar to, ka viņš dušas telpā netiek pasargāts no cietuma amatpersonas skatiena, kas var ieskatīties pa dušas telpas durvīs ierīkoto novērošanas actiņu.

Tiesa atzina par pamatotu pārvaldes lēmumā ietverto pamatojumu, ka lietā nav konstatējami apstākļi, ka cietuma amatpersonas pa dušas telpas ieejas durvīs ierīkoto actiņu ielūkotos ar mērķi īpaši un pastāvīgi novērot pieteicēju.

Tiesa arī nesaskatīja loģisku un saprātīgu iemeslu, kāpēc lai cietuma amatpersona nepārtraukti skatītos pa durvīs ierīkoto novērošanas actiņu un tādējādi novērotu pieteicēju brīdī, kad tas mazgājas vai ģērbjas, ja vien uz šādu situāciju ar pietiekamu lielu pārliecību nenorāda pats pieteicējs. Tāpēc pieteicēja arguments, ka viņš dušas priekštelpā tiek novērots, ir nepamatots, jo ir maz ticamas tādas situācijas, kad pieteicēja privātums tiek traucēts, cietuma amatpersonai bez vajadzības ielūkojoties pa durvju actiņu.

Tiesa neuzskatīja, ka, cietuma uzraugam ieskatoties pa dušas telpas durvīs iebūvēto actiņu brīdī, kad nepieciešams atvērt durvis, būtu nepamatoti traucēts pieteicēja privātums. Līdz ar to nav pamats secināt, ka šādā veidā būtu aizskartas pieteicēja cilvēktiesības.

[4.13] Atbilstoši Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 5. punktam apcietinātajam ir tiesības sazināties ar personām ārpus izmeklēšanas cietuma sarakstoties, kā arī ne retāk kā reizi nedēļā izmantojot izmeklēšanas cietuma tālruni (taksofonu). Atļautais sarunas ilgums ir ne mazāks kā piecas minūtes.

Izdevumus par saraksti sedz apcietinātais, bet par telefonsarunām – apcietinātais vai persona, ar kuru viņš sarunājas.

Pieteicējs sūdzas, ka viņam, 2014. gada 17. oktobrī ierodoties Rīgas Centrālcietumā, netika savlaicīgi (šajā dienā) nodrošināta likumā paredzētā telefonsaruna, tādējādi liedzot pieteicējam saskarsmi ar tuviniekiem un aizstāvi (advokātu).

[4.14] Satversmes 96. pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Satversmes tiesa atzinusi, ka Satversmes 96. pantā garantētās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver arī tiesības uz ģimenes dzīves aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-1 8. punktu*).

No tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi izriet valsts pienākums palīdzēt personai uzturēt attiecības ar tai tuviem cilvēkiem arī ieslodzījuma laikā. Ieslodzījumā esošās personas drīkst pakļaut tikai tādiem pamattiesību ierobežojumiem, kas ir absolūti nepieciešami, lai nodrošinātu apcietinājuma mērķa sasniegšanu un nodrošinātu kārtību ieslodzījuma vietā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-1 10. punktu*).

Tā kā brīvības atņemšana jau pēc būtības prasa ierobežot personas sociālos kontaktus, valstij ir plašs pieļaujamo apsvērumu loks, lai attaisnotu dažādus ar brīvības atņemšanu saistītos privātās un ģimenes dzīves ierobežojumus. Šo apsvērumu pieļaujamība, ierobežojot konkrētas personas privātās un ģimenes dzīves tiesības nebrīvē, izvērtējama katrā atsevišķā gadījumā (*sk. Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 262. lapa, 123. punkts*).

Tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību cita starp ir garantētas arī Konvencijas 8. pantā. Konvencijas 8. panta 1. punkts paredz, ka ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi; 8. panta 2. punkts noteic, ka valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa sakarā ar ieslodzīto tiesībām uz telefonsarunām ir atzinusi, ka Konvencijas 8. pantu nevar interpretēt tādējādi, ka tas garantētu ieslodzītajiem tiesības zvanīt pa telefonu, jo īpaši gadījumos, kad ir pieejamas un piemērotas citas saziņas iespējas, piemēram, izmantojot korespondenci. Savukārt tad, ja cietuma administrācija ir nodrošinājusi telefonsarunu iespējas, tā ir tiesīga, ņemot vērā saprātīgus cietuma dzīves nosacījumus, tās pakļaut likumīgiem ierobežojumiem, piemēram, gādājot par telefonsakaru iekārtu pieejamību visiem ieslodzītajiem vai arī novēršot nekārtības vai noziegumus (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002. gada 29. janvāra spriedumu lietā A.B. pret Nīderlandi 92. un 93. punkts*).

Arī no Eiropas Cietumu noteikumu 24.1. apakšpunkta izriet, ka ieslodzītajiem ir jāļauj satikties ar ģimenes locekļiem un citām personām, kā arī sazināties ar šīm personām, cik bieži vien iespējams, sarakstoties, pa telefonu vai izmantojot citus saziņas veidus.

Tomēr minēto noteikumu 24.2. apakšpunkts paredz iespējamās šāda valsts pienākuma īstenošanas robežas, nosakot, ka saziņu un apmeklējumus var pakļaut ierobežojumiem un kontrolei, kas nepieciešama notiekošās krimināllizmeklēšanas prasību dēļ, kā arī tādēļ, lai nodrošinātu labu kārtību, drošību un aizsardzību, novērstu noziedzīgus nodarījumus un aizsargātu noziegumu upurus, taču šādiem ierobežojumiem ir jāpieļauj pietiekams saziņas minimums.

[4.15] No lietas materiāliem konstatējams, ka pieteicējs 2014. gada 22. septembrī no Jelgavas cietuma nosūtījis Rīgas

Centrālcietuma priekšniekam iesniegumu ar lūgumu atļaut veikt divus telefona zvanus tuviniekiem (mātei un meitai) un divus telefona zvanus advokātam. Iesniegumā norādīts, ka pieteicējs Rīgas Centrālcietumā atradīsies no 2014. gada 17. oktobra. Uz minētā iesnieguma pieteicējs pašrocīgi uzrakstījis, ka 2014. gada 20. oktobrī veicis vienu telefona zvanu (*lietas 1. sējuma 83. lapa*).

2014. gada 22. oktobrī pieteicējs uzrakstījis atkārtotu iesniegumu Rīgas Centrālcietuma priekšniekam par atļauju veikt telefona zvanus advokātam un mātei (*lietas 1. sējuma 84. lapa*), kurus pieteicējs veicis 2014. gada 23. oktobrī (*lietas 1. sējuma 89. lapa*).

Pārvalde, vērtējot šos apstākļus, secināja, pirmkārt, ka pieteicējs savā 2014. gada 22. septembra iesniegumā nebija norādījis konkrētu datumu, kad viņš konkrētos telefona zvanus vēlētos veikt. Otrkārt, pārvalde secināja, ka pieteicējs, vēl atrodoties Jelgavas cietumā, 2014. gada 10. oktobrī un 2014. gada 16. oktobrī bija telefoniski sazinājies ar savu radinieci un 2014. gada 15. oktobrī zvanījis savam advokātam.

Tiesa uzskatīja, ka telefonsarunu nodrošināšana konkrētajā laika posmā (no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim (10 diennaktis)), kad pieteicējs atradies Rīgas Centrālcietumā, jāvērtē kopsakarā ar citām saziņas iespējām, kas tiek nodrošinātas pieteicējam, un ieslodzījuma vietas iespējām nodrošināt telefonsarunas kādā konkrētā laikā periodā. Proti, kā izriet no Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. pantā garantētajām tiesībām, apcietinātajam ir arī tiesības sarakstīties un tikties ar tuviniekiem, tikties ar aizstāvi bez ierobežojuma. Tādējādi tiesa konkrētajos apstākļos nesaskatīja būtisku pieteicēja cilvēktiesību ierobežojumu, jo nav pamata atzīt, ka Rīgas Centrālcietuma administrācija nebūtu nodrošinājusi pieteicējam konkrētā saziņas veida (telefonsarunas) minimumu – ne retāk kā reizi nedēļā izmantot izmeklēšanas cietuma tālruni (taksofonu).

Tiesa arī piekrita pārvaldes norādītajam, ka pieteicējam nepastāvēja šķēršļi izmantot savas tiesības uz telefonsarunām, vēl atrodoties Jelgavas cietumā. Kā arī ņemams vērā tas, ka Rīgas Centrālcietumam jānodrošina iespēja visām cietumā esošajām ieslodzītajām personām izmantot tiesības uz telefonsarunām atbilstoši viņām noteiktajam statusam vai soda izciešanas režīmam. Tāpat jāņem vērā, ka bez ieslodzīto telefonsarunu nodrošināšanas, kas sevī ietver arī nepieciešamību nodrošināt šo personu pavadīšanu līdz taksofonam un sarunas kontroli, iestādei ir jāorganizē arī pārējais no soda režīma izrietošais darbs.

Tiesa norādīja, ka būtisks cilvēktiesību ierobežojums būtu konstatējams tad, ja šīs tiesības personai būtu atņemtas vispār vai, ja to īstenošana būtu būtiski kavēta vai apgrūtināta. Izskatāmajā gadījumā šādi apstākļi nav konstatējami.

[4.16] Novērtējot iepriekš konstatētos apstākļus dzīvojamās kamerās strīdus periodā un telefonsarunu nenodrošināšanu 2014. gada 17.–19. oktobrī, secināms, ka pieteicēja iebildumi, izņemot apstākli, ko pārvalde atzina par neatbilstošu un prettiesisku iestādes faktisko rīcību (nepietiekams sanitārā mezgla norobežojums dzīvojamās kamerās), nav pamatoti, lai atzītu, ka to kopums pakļautu pieteicēju tādām ciešanām vai grūtībām, kas pārsniegušas to līmeni, kas nenovēršami ir raksturīgs ieslodzījumam. Tādējādi tiesa secināja, ka pieteicēja norādītie apstākļi neradīja būtisku pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu.

[4.17] Pieteicējs pieteikumā tostarp lūdz atlīdzināt viņam nodarīto morālo kaitējumu, nosakot to naudas izteiksmē – 7114,36 euro apmērā, pamatā balstot savu motivāciju uz jau par prettiesisku atzītās iestādes faktiskās rīcības, nenodrošinot strīdus periodā dzīvojamās kamerās pietiekamu privātumu sanitārā mezgla apmeklējuma laikā, sekām. Pieteicējs norāda, ka, kārtojot dabiskās vajadzības, pieteicēja ģenitālijas atradās praktiski vienā augstumā ar novērošanas actiņu kameru durvīs, pieteicējs atradies pastāvīgā stresa stāvoklī, ik brīdi pastāvēja iespēja, ka viņu novēros amatpersonas un citas personas, kārtojam dabiskās vajadzības vai mazgājoties. Pieteicējam nodarītais kaitējums ir lielāks nekā to atzinusi pārvalde. Pieteicējam nepastāvēja reāla iespēja ietekmēt iestādes rīcību un attieksmi, lai mainītu turēšanas apstākļus.

Pārvalde par prettiesisko iestādes faktisko rīcību, strīdus periodā nenodrošinot pieteicējam dzīvojamās kamerās pietiekamu privātumu sanitārā mezgla apmeklējuma laikā, noteikusi morālā kaitējuma atlīdzinājumu – rakstveida atvainošanos.

[4.18] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92. pantu ikviens var prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Šā likuma 94. panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 9. pantam morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11. panta trešā daļa attiecībā uz morālā kaitējuma pierādīšanu noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. pantā noteikts, ka personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Šā panta otrā un trešā daļa noteic personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma naudā apmēru atkarībā no kaitējuma smaguma.

Savukārt šā panta ceturtā daļa kā patstāvīgu vai papildu atlīdzinājumu paredz iestādes rakstveida vai publisku atvainošanos, ja konkrētā gadījuma apstākļos aizskārums nav smags.

No norādītā tiesiskā regulējuma vispirms izriet, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamats ir nevis jebkurš, bet *būtisks* tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Savukārt, ja tāds (būtisks) ir konstatēts, atlīdzinājums nosakāms atbilstoši kaitējuma smagumam. Kaitējumu var atlīdzināt, atjaunojot tiesisko stāvokli, atvainojoties vai piešķirot kompensāciju naudā. Tādējādi morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tā veidu un apmēru noteic tiesību aizskāruma būtiskums un kaitējuma smagums. Līdz ar to, arī tad, ja ir pieļauts būtisks tiesību aizskārums, bet kaitējums nav smags, vispārīgi iespējami visi minētie atlīdzinājuma veidi. Atbilstošā atlīdzinājuma noteikšanā nepieciešama aizskāruma un atlīdzinājuma samērošana, ņemot vērā Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. panta pirmajā daļā norādītos apstākļus.

Augstākās tiesas Tiesu prakses apkopojumā „Morālā kaitējuma atlīdzināšana administratīvajās lietās" (*publicēts www.at.gov.lv*) ir norādīts, ka tiesu praksē atvainošanās ir diezgan plaši pielietots atlīdzināšanas veids. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka sabiedrībā vispārpieņemts veids, kā var tikt kompensēti nelieli emocionālie pārdzīvojumi, ir atvainošanās. Atvainošanās ir atbilstīgākais atlīdzinājuma veids, ar kuru atlīdzina morālo kaitējumu, kas nav smags (*sk. apkopojuma 109. punktu*). Savukārt (..) naudā atlīdzināms ir vienīgi būtisks morālais kaitējums, tāds, kuru ar prasītā labuma piešķiršanu vairs nevar nedz juridiski, nedz faktiski atlīdzināt. Lielākajā daļā gadījumu, kad tiesa kā atbilstīgu atlīdzinājumu noteikusi naudas maksājumu, prettiesiskā rīcība izpaudusies kā *cilvēktiesību aizskārums* vai cits būtisks tiesību aizskārums (*sk. apkopojuma 112. punktu*). Tiesu praksē par nozīmīgu tiesību aizskārumu tiek uzskatītas Satversmē un starptautiskajos tiesību avotos ietverto tiesību aizskārums (*sk. apkopojuma 54. punktu*).

[4.19] No konkrētās lietas materiāliem izriet, ka pārvalde, konstatējot prettiesisku iestādes faktisko rīcību, strīdus periodā nenodrošinot pieteicējam dzīvojamās kamerās pietiekamu privātumu sanitārā mezgla apmeklējuma laikā, secinājusi, ka šī rīcība nav radījusi būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu, jo pieteicējs kamerās atradies viens, pieteicējs nebija vērsies pie cietuma administrācijas par neatbilstošiem apstākļiem kamerās, tātad pieteicējs strīdus periodā neizjuta tik lielu diskomfortu, kas viņa dzīves apstākļus padarītu neciešamus. Turklāt pārvalde, pamatojoties uz Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10. pantu, secinājusi, ka pieteicējs nav tiesīgs saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, jo nav izmantojis savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas un darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu, un apzināti ar savu rīcību ir veicinājis viņam nodarītā kaitējuma rašanos. Tomēr vienlaikus pārvalde, neņemot vērā visu iepriekš minēto, atzina, ka adekvāts atlīdzinājums būtu rakstveida atvainošanās.

Tiesa no pārvaldes lēmumā ietvertā pamatojuma attiecībā uz prettiesisko iestādes faktisko rīcību secināja, ka prettiesiskā rīcība izpaudusies kā spēkā esošo tiesību normu prasību neievērošana, bet nekonstatējot būtisku cilvēktiesību ierobežojumu.

Tiesa nepiekrita šādam lēmumā ietvertajam pamatojumam un atzina, ka ar prettiesisko iestādes faktisko rīcību, strīdus periodā pieteicējam atrodoties dzīvojamās kamerās, kurās nebija nodrošināts pietiekams privātums sanitāro labierīcību apmeklējuma laikā, būtiski tiek ierobežotas Satversmes 95. pantā un Konvencijas 3. pantā garantētās cilvēktiesības – cieņu pazemojošas izturēšanās pret cilvēku aizliegums.

Kā norādījusi pati pārvalde savā lēmumā, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām, Konvencijas 3. pants paredz zināmu aizliegto darbību gradāciju, proti, apiešanās uzskatāma par „pazemojošu", ja tā rosināja upuriem bailes, satraukumu, nepilnvērtības sajūtu, kas tos pazemoja un padarīja mazvērtīgus (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 26. oktobra sprieduma lietā Kudla pret Poliju 92. punktu*). Meklējot, vai kāda īpaša apiešanās forma ir „pazemojoša" Konvencijas 3. panta izpratnē, tiesai jāizskata, vai mērķis bija konkrēto personu pazemot vai noniecināt un vai, vērtējot pēc tās sekām, apiešanās veids aizskāra vai nē viņa personību veidā, kas ir nesavienojams ar Konvencijas 3. pantu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997. gada 16. decembra sprieduma lietā Raninen pret Somiju 55. punktu*).

Pretēji pārvaldes lēmumā konstatētajam, ka šāda iestādes rīcība – pietiekama privātuma nenodrošināšana sanitārajā mezglā ir atzīstama par prettiesisku iestādes faktisko rīcību (atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1. panta trešajai daļai – būtiski ierobežo personas cilvēktiesības), pārvalde vienlaikus konstatēja, ka šādi apstākļi (būtisks cilvēktiesību ierobežojums) nav konstatējami.

Tādējādi tiesa, ņemot vērā, ka izskatāmajā gadījumā ir saskatāms būtisks pieteicēja cilvēktiesību (Satversmes 95. pantā un Konvencijas 3. pantā garantēto tiesību) ierobežojums, izvērtēja, vai pārvaldes noteiktais atlīdzinājums ir atzīstams par atbilstīgu atlīdzinājumu.

[4.20] Tātad šajā lietā jāņem vērā, ka ar pārvaldes lēmumā konstatēto faktu par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības prettiesiskumu, nenodrošinot pieteicējam pietiekamu privātuma aizsardzību sanitārā mezgla apmeklējuma laikā dzīvojamās kamerās strīdus periodā, ir prezumējams pieteicēja tiesību aizskārums, kas ir kaitējuma atlīdzinājuma pamats.

Tātad, ievērojot iepriekš norādīto, tiesai ir jānovērtē, vai ar iepriekš konstatēto pieteicēja tiesību aizskārumu viņam ir radīts smags kaitējums un vai tam atbilstošs morālā kaitējuma atlīdzinājums ir nosakāms naudā.

[4.21] Ņemot vērā aizskāruma īslaicīgumu un faktu, ka aizskāruma rezultātā smagas sekas nav iestājušās, tiesa uzskatīja, ka pieteicējam nodarītais morālais kaitējums nav smags. Tomēr, ievērojot, ka ir pārkāpta viena no demokrātisko sabiedrību visbūtiskākajām pamatvērtībām – cilvēka pamattiesības, – ir bijusi pieļauta cieņu pazemojoša attieksme pret pieteicēju, atlīdzinājums ir nosakāms naudā.

Nosakot pieteicēja tiesību aizskārumam atbilstīgu atlīdzinājumu, tiesa noskaidroja, kāds atlīdzinājums ir noteikts citos (jo sevišķi – salīdzināmos) gadījumos.

[4.22] Tiesai, nosakot atbilstīgu atlīdzinājumu, jāvadās arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos piešķirto personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēriem par Konvencijas 3. panta pārkāpumiem.

Lietā *Florea vs Romania* (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada 14. septembra spriedums) morālā kaitējuma

atlīdzinājums 10 000 *euro* piešķirts par cilvēktiesību pārkāpumiem: pārapdzīvotība kamerās, slikti higiēniskie apstākļi, mazs pastaigu laukums, tā pati telpa tiek lietota gulēšanai un ēšanai, kā arī ieslodzītās personas pakļaušana pasīvai smēķēšanai. Tiesa konstatēja Konvencijas 3. panta pārkāpumu, aizskāruma ilgums bijis aptuveni 3 gadi. Lietā Bazjaks pret Latviju (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada 19. oktobra spriedums) morālā kaitējuma atlīdzinājums 11 700 *euro* piešķirts par cilvēktiesību pārkāpumu, kas turpinājies ilgāk par gadu šādos apstākļos: konstatēta pārapdzīvotība ieslodzījuma vietā; ieslodzītajai personai bija ierobežotas tiesības uz ārpuskameras aktivitātēm; netika nodrošinātas higiēnas preces (ziepes, zobu pasta, tualetes papīrs); konstatēti antisanitāri apstākļi; netika nodrošināta pietiekama ventilācija un pietiekams dabiskais apgaismojums. Lietā Melnītis pret Latviju (Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012. gada 28. februāra spriedums) tika piespriests atlīdzinājums 7000 euro apmērā par nepienācīgiem apstākļiem ieslodzījuma vietā, pieteicējs atradies kopā ar vairākām citām personām, bet sanitārais mezgls nebija atbilstoši norobežots. Pārkāpums turpinājies aptuveni piecus mēnešus, turklāt papildus minētajam konstatēts arī iestādes atteikums izsniegt ieslodzītajai personai higiēnas preces.

No minētajiem spriedumiem izriet, ka konkrētais atlīdzinājums ir piešķirts, ja aizskārumu veido vairāku neatbilstošu apstākļu kopums un aizskārums ir bijis ilgstošs.

Tiesa norādīja uz Administratīvās apgabaltiesas piešķirtajiem atlīdzinājumiem līdzīgās lietās, kurās tiesas spriedums ir stājies spēkā:

- lietā Nr. A420495911 piešķirts morālā kaitējuma atlīdzinājumu 213,43 *euro* par dabīgā apgaismojuma, mākslīgā apgaismojuma nepietiekamību, sanitārā mezgla nenorobežošanu, izlietnes neesību soda izolatora kamerā. Pārkāpums bija turpinājies desmit dienas;
- lietā Nr. A420379612 par ieslodzītā turēšanu kamerā pārapdzīvotības apstākļos 71 diennakti piespriests atlīdzinājums par morālo kaitējumu 213,43 *euro* apmērā;
- lietā Nr. A420577010 tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, nenodrošinot tīras karantīnas kameras, nenodrošinot pietiekamu mākslīgo apgaismojumu, bet dabīgo apgaismojumu nenodrošinot vispār, nenodrošinot ventilāciju un sanitāro mezglu tīrību. Šādi apstākļi ilguši 13 dienas ar pārtraukumiem. Piešķirts atlīdzinājums 250 *euro* apmērā;
- lietā Nr. A42808309 atzīta par prettiesisku iestādes faktiskā rīcība par ieslodzītās personas nenodrošināšanu ar pietiekamu platību un ventilāciju un tiesa ir noteikusi morālo kaitējumu 298,80 *euro* apmērā par neatbilstošos apstākļos pavadītām 104 diennaktīm;
- lietā Nr. A420527810 tiesa atzina par prettiesisku iestādes faktisko rīcību, kamerā nenodrošinot atsevišķu sanitāro mezglu ar pieslēgtu ūdenspadevi, nenodrošinot dabīgo apgaismojumu, kā arī nenodrošinot aizturēto personu pastaigas svaigā gaisā. Šādi apstākļi ar pārtraukumiem ilguši 29 dienas. Pieteicējam piešķirts morālā kaitējuma atlīdzinājums 711,44 *euro* apmērā;
- lietā Nr. A42645308 par 10 dienām soda izolatorā ar nepietiekami norobežotu sanitāro mezglu, nepietiekamu dabisko un mākslīgo apgaismojumu tiesa pieteicējam noteica atlīdzinājumu 711,44 *euro*;
- lietā Nr. A420569110 atzīta par prettiesisku iestādes rīcība, nenodrošinot 723 dienas pietiekamu dabīgo apgaismojumu, tostarp, 691 dienu pietiekamu ventilāciju. Piešķirts morālā kaitējuma atlīdzinājums 853,72 *euro*;
- lietā Nr. A420661011 atzīta par prettiesisku iestādes faktiskā rīcība, astoņas dienas turot pieteicēju kamerā, kas bija piesmēķēta un neapgaismota un kamerā, kas bija pārpildīta, piesmēķēta un neapgaismota, kā arī 32 dienas turot pieteicēju pārpildītā un piesmēķētā kamerā. Morālais kaitējums noteikts 1138,30 *euro* apmērā;
- lietā Nr. A420387012 atzīta par prettiesisku iestādes faktiskā rīcība, 36 diennaktis pieteicēju turot kamerā, kurā nebija pietiekams apgaismojums, bija apgrūtināta loga atvēršana un nepietiekams privātums, izmantojot tualeti, kā arī 12 diennaktis turot pieteicēju soda izolatoros, kuros nebija pietiekams apgaismojums un netika nodrošināts privātums, izmantojot tualeti. Morālā kaitējuma atlīdzinājums noteikts 1138,30 *euro* apmērā.

Samērojot šajā lietā konstatēto pieteicēja tiesību aizskāruma raksturu, ilgumu (kopā 29 dienas ar ilgstošiem pārtraukumiem) un apmēru ar citās līdzīgās lietās analizēto personu tiesību aizskārumu, pieteicējam radītā morālā kaitējuma atbilstīgs atlīdzinājums par prettiesisko Rīgas Centrālcietuma rīcību, ievietojot pieteicēju strīdus periodā kamerās, kurās nebija nodrošināts pietiekams privātums sanitārā mezgla apmeklējuma laikā, ir nosakāms 100 *euro* apmērā.

[5] Pieteicējs par Administratīvās rajona tiesas 2016. gada 10. februāra spriedumu daļā, ar kuru pieteicēja prasījumi nav apmierināti, iesniedza apelācijas sūdzību. Sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa ir ignorējusi vispārējos tiesību principus, kas noteikti Administratīvā procesa likuma 5., 8., 9., un 10. pantā. Tā rezultātā pieteicēja lūgumi atzīt Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību par prettiesisku nav apmierināti.

[5.2] Pieteicējs nepiekrīt tiesas secinājumam, ka, liedzot pieteicējam telefona zvanu advokātam, nav nodarīts būtisks cilvēktiesību ierobežojums.

[5.3] Tiesa secinājusi, ka dzīvojamās kamerās esošo logu izmēri ir atbilstoši, tomēr tā ir ignorējusi apstākli, ka uz logiem ir trīskāršs režģojums.

Tāpat ignorēts ir apstāklis, ka pretī dzīvojamām kamerām viena metra attālumā atrodas siena, kā rezultātā dabiskā apgaismojuma un saules gaismas ieplūšana kamerās ir apgrūtināta, pat neiespējama.

Nesaprotama un nekādu kritiku neiztur tiesas atsauce uz Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumiem Nr. 1620 ,,Noteikumi par būvju klasifikāciju". Cietuma ēka ir būve, kura pamatā tiek izmantota dzīvošanai (vairāk nekā puse no ēkas platības).

[5.4] Kritiski ir vērtējams tiesas secinājums, ka kameras kvadratūra bija atbilstoša normatīvo aktu prasībām. Neapstrīdams ir fakts, ka neviens nacionāla līmeņa normatīvais akts neregulē, kādai kvadratūrai ir jābūt vienieslodzījuma kamerai. Respektīvi, tiesai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 17. panta reglamentēto vajadzēja piemērot Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77. panta atrunu, ka vienieslodzījuma kameras ir ne mazākas par 9 m2. Spīdzināšanas novēršanas komiteja (CPT) rekomendācijās dalībvalstīm ir norādījusi, ka vienvietīgai kamerai ir jābūt ne mazākai par 7 m2.

[5.5] Kritiski vērtējams un absurds ir tas, ka tiesa novērtēja kameras, sanitārā mezgla, trauku u.c. līdzekļu neizsniegšanu tikai kā neērtību pieteicējam. No tiesas secinājumiem izriet, ka ar lupatu un aukstu ūdeni cilvēka cieņai un godam pienācīgā kārtā un veselībai drošā veidā vienlaicīgi var mazgāt stāvpodu, izlietni, sanitāro mezglu, kameras grīdu, traukus, krūzes, karotes utt.

Eiropas cietumu noteikumu 19.6. apakšpunkts nosaka, ka cietuma administrācija izsniedz ieslodzītajiem visu tam nepieciešamo, tostarp arī tualetes piederumus un parastos tīrīšanas piederumus un līdzekļus.

[5.6] Sanitārā mezgla iekārtojums pats par sevi ir cilvēka cieņu aizskarošs, jo tajā nav ierīkots klozetpods, bet gan caurums grīdā.

Tiesa nav vērtējusi apstākli, ka strīdus periodā dzīvojamās kamerās sanitārie mezgli bija bez pienācīga norobežojuma no galdiem un gultām, proti, tie atradās apmēram 50 cm attālumā.

[5.7] Tiesa ir ignorējusi faktu, ka pieteicējam bija jāmaksā par elektroenerģijas izdevumiem, proti, par elektriskās tējkannas izmantošanu. Cietums ieslodzītos ar elektriskajām tējkannām nenodrošināja.

Pieteicējam netika nodrošināts karstais ūdens trauku, veļas mazgāšanai, kameras uzkopšanai, kā arī, lai cilvēka cieņai pienācīgā kārtā ievērotu personīgo higiēnu.

Minētais ir vērtējams kopsakarā ar apstākli, ka dušas apmeklējums tika nodrošināts vienu reiz nedēļā, kas ir nepietiekami.

[5.8] Tiesa nav vērtējusi apstākli, ka cietuma dušas priekštelpā nav nodrošināti aizslietņi, lai nodrošinātu pieteicējam privātumu noģērbjoties, apģērbjoties utt.

[5.9] Tiesa ir vērtējusi katru apstākli atsevišķi. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka, iespējams, katrs apstāklis pats par sevi neveido pārkāpumu attiecībā pret Konvencijas 3. pantu, bet viss apstākļu kopums gan.

Neapstrīdami, ka iesniegumos iestādei, pieteikumā un arī šajā apelācijas sūdzībā ietvertais ir apstākļu kopums, kā arī katrs apstāklis atsevišķi pārkāpj Satversmes 95. pantu un Konvencijas 3. pantu.

[5.10] Nevar piekrist tiesas secinājuma, ka pieteicējs minētajos apstākļos atradies samērā neilgu laika periodu, un tāpēc viņa tiesības netika aizskartas tādā mērā, lai radītu ciešanas.

[5.11] Tiesas noteiktais kompensācijas apmērs ir nesamērīgi niecīgs un pieteicējam nesniedz gandarījumu.

Ievērības cienīgs ir fakts, ka 2016. gada 27. janvārī pieteicējam Olaines cietuma slimnīcā tika uzstādīta diagnoze – sauso acu sindroms, kas nav ārstējams un tas ir tiešā cēloņsakarībā ar minētajiem cietumā uzturēšanās apstākļiem.

[6] Pārvalde rakstveida paskaidrojumā par pieteicēja apelācijas sūdzību norādījusi, ka uzskata to par nepamatotu un noraidāmu. Pārvalde piekrīt Administratīvās rajona tiesas 2016. gada 10. februāra spriedumam un tajā minētajiem apsvērumiem.

[7] Apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304. panta pirmajai daļai izskatīja lietu rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums daļā ir noraidāms.

[9] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016. gada 10. februāra spriedumu pieteicēja pieteikums apmierināts daļēji, atzīstot Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam pietiekamu privātuma aizsardzību sanitārā mezgla apmeklējuma laikā Rīgas Centrālcietuma 4. korpusa kamerā Nr. 425 laika posmā no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, kamerā Nr. 423 laika posmā no 2014. gada 17. oktobra līdz 27. oktobrim un kamerā Nr. 426 laika posmā no 2014.gada 5. decembra līdz 12. decembrim, par prettiesisku un atlīdzinot morālo kaitējumu 100 *euro* apmērā. Pārējā daļā pieteikums noraidīts.

Pieteicējs spriedumu pārsūdzējis daļā, kurā tas noraidīts, savukārt iestāde spriedumu nav pārsūdzējusi, līdz ar to daļā, kurā pieteikums apmierināts, spriedums ir stājies spēkā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, apgabaltiesai vairs nav jāpārvērtē faktiskā rīcība, kuru par prettiesisku atzinusi iestāde un pirmās instances tiesa – par pietiekama privātuma nenodrošināšanu sanitārā mezgla apmeklējuma laikā. Apgabaltiesa izskata lietu pārējā daļā par uzturēšanās apstākļiem dzīvojamās kamerās un daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu 7014,36 *euro* (7114,36 *euro* – 100 *euro*).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251. panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Administratīvā apgabaltiesa, pārbaudījusi pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju pārsūdzētajā daļā, atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir izvērsta un pareiza, līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai šajā daļā un Administratīvā procesa likuma 251. panta piektajā daļā norādītos apsvērumus atkārtoti nenorāda (sk. šā sprieduma 4. punktu).

[11] Apgabaltiesa konstatē, ka apelācijas sūdzībā pēc būtības atkārtoti pieteikumā norādītie argumenti, kurus jau izvērtējusi pirmās instances tiesa, līdz ar to apgabaltiesa tos atkārtoti nevērtē.

Tas vien, ka procesa dalībnieka un tiesas viedoklis par lietas izspriešanai nepieciešamajiem pierādījumiem atšķiras, nevar būt par pamatu secinājumam, ka tiesa nav pilnīgi, vispusīgi un objektīvi izvērtējusi lietā esošos pierādījumus (*sk. Augstākās tiesas 2007. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-305/2007 10. punktu, 2007. gada 24. maija sprieduma lietā Nr. SKA-219/1007 11. punktu*).

Proti, tas, ka pieteicējs nepiekrīt tiesas sniegtajam pierādījumu vērtējumam, nenozīmē, ka tiesas spriedums nebūtu tiesisks un pamatots un tiesa būtu pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154. pantā noteiktos pierādījumu novērtēšanas principus.

[12] Papildus par pieteicēja apelācijas sūdzības argumentiem apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[12.1] Kaut arī pieteicējs norāda, ka tiesa ir ignorējusi vispārējos tiesību principus, kas noteikti Administratīvā procesa likuma 5., 8., 9., un 10. pantā, pieteicējs nav norādījis, kā konkrēti izpaužas šo principu pārkāpumi. Tāpat apgabaltiesa nepiekrīt pieteicēja norādītajam, ka pirmās instances tiesa ir vērtējusi katru apstākli atsevišķi, nevis apstākļu kopumu.

[12.2] Apgabaltiesas ieskatā, pirmās instances tiesa pamatoti secināja, ka pieteicējam tika nodrošināta pietiekama (6,4–6,7 m2) dzīvojamā platība, jo dzīvojamo kameru kopējā platība, kurās pieteicējs bija ievietots, bija no 7,4 m2–7,7 m2, no kuras 1 m2 platībā aizņēma sanitārais mezgls, turklāt strīdus periodā kamerās pieteicējs atradies viens.

Tādējādi nav nekāda pamata šo pieteicēja norādīto apstākli, -nepietiekama dzīvojamā platība, pieskaitīt pie apstākļu kopuma. Tāpat pirmās instances tiesa secināja, ka dzīvojamās kamerās ir ticis nodrošināts pietiekams apgaismojums, kā arī pieteicējam tika nodrošinātas telefona sarunas.

Attiecībā uz iespēju mazgāties dušā pirmās instances tiesa atzina, ka nav sasniegts tāds minimālās bardzības līmenis, kāds nepieciešams, lai konstatētu spīdzināšanas, cietsirdīgas vai pazemojošas izturēšanās aizlieguma pārkāpumu. To pašu pirmās instances tiesa atzina attiecībā uz tīrīšanas (mazgāšanas) piederumu un līdzekļu neizsniegšanu, par ko gan lietā pastāv strīds. Apgabaltiesas ieskatā, pat piešķirot ticamību pieteicēja paskaidrojumiem un vērtējot visus apstākļus kopā, nav konstatējama tāda iestādes rīcība, lai to uzskatītu par pazemojošu un spīdzinošu, jo pieteicējs kamerās atradies samērā neilgu laiku – maksimāli līdz 12 diennaktīm.

[12.3] Attiecībā par pieteicēja argumentu, ka pirmās instances tiesa ir ignorējusi faktu, ka pieteicējam pašam bija jāmaksā par elektroenerģijas izdevumiem, proti, par elektriskās tējkannas izmantošanu, norādāms, ka no pieteicēja blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2016. gada 14. aprīļa lēmumu, ar kuru atteikts atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas, izriet, ka pieteicējs saņemtos naudas līdzekļus izmantojis patērētās elektroenerģijas apmaksai par elektriskās tējkannas, televizora un videospēļu konsoles lietošanu. Līdz ar to apstāklis, ka pieteicējam pašam jāapmaksā patērētā elektroenerģija, nevarētu būt šķērslis izmantot elektrisko tējkannu ūdens uzsildīšanai, jo, kā redzams, pieteicējam ir bijuši līdzekļi gan televizora, gan videospēļu konsoles patērētās elektroenerģijas apmaksai.

Līdz ar to apgabaltiesa par nepamatotu atzīst pieteicēja argumentu, ka viņam netika nodrošināts karstais ūdens trauku, veļas mazgāšanai, kameras uzkopšanai, kā arī personīgās higiēnas ievērošanai. Pieteicējam pašam bija iespējas izmantot elektrisko tējkannu ūdens uzsildīšanai. Tas, ka viņš elektrisko tējkannu ir lietojis saudzīgi un izmantojis tikai dzērienu un ēdienu gatavošanā, nevar būt pamats, lai cietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot kamerās karsto ūdeni, tiktu uzskatīta par spīdzināšanu.

[12.4] Tāpat apgabaltiesa nekonstatē cēloņsakarību starp pieteicēja norādīto faktu, ka 2016. gada 27. janvārī pieteicējam Olaines cietuma slimnīcā tika uzstādīta diagnoze – sauso acu sindroms, ar izskatāmajā lietā konstatētajiem uzturēšanās apstākļiem Centrālcietumā. Pirmkārt, norādāms, ka šajā lietā strīds ir par uzturēšanās apstākļiem 2014. gadā (no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, no 17. oktobra līdz 27. oktobrim un no 5. decembra līdz 12. decembrim), bet Olaines cietuma slimnīcā pieteicējam diagnoze uzstādīta 2016. gadā. Turklāt izskatāmajā lietā tiesa ir konstatējusi, ka dzīvojamās kamerās ir ticis nodrošināts pietiekams apgaismojums, un nav strīda, ka pieteicējs kamerās atradies samērā neilgu laiku –

maksimāli līdz 12 diennaktīm (kopā 29 dienas). Līdz ar to nav konstatējama cēloņsakarība starp pieteicēja norādītajiem faktiem un uzstādīto diagnozi.

[13] Apelācijas sūdzībā pieteicējs norādījis, ka tiesas noteiktais kompensācijas apmērs ir nesamērīgi niecīgs un nesniedz gandarījumu. Apgabaltiesas ieskatā, pirmās instances tiesas noteiktais morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs konstatētajos apstākļos ir pietiekams un apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas novērtējumam.

Šajā lietā jāņem vērā, ka atlīdzinājums noteikts tikai par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības prettiesiskumu, nenodrošinot pieteicējam pietiekamu privātuma aizsardzību sanitārā mezgla apmeklējuma laikā dzīvojamās kamerās strīdus periodā. Savukārt pārējie pieteicēja norādītie apstākļi, kurus apgabaltiesa neatzīst par prettiesiskiem, nerada morālā kaitējuma aizskārumu no tiesību viedokļa.

Vērtējot aizskāruma smagumu, apgabaltiesas ieskatā, ņemams vērā, pirmkārt, ka aizskāruma periods ir bijis samērā īss attiecīgi 12, 10 un 7 dienas. Otrkārt, pieteicējs pārbaudāmajā periodā kamerās atradās viens un aizskārums varēja rasties, tikai cietuma amatpersonām ienākot kamerā dabisko vajadzību kārtošanas laikā, jo, kā redzams no lietā esošajām dzīvojamo kameru fotogrāfijām, sanitārais mezgls bija pienācīgi norobežots attiecībā pret dzīvojamās kameras ieejas durvīm (*lietas 1. sējums 106., 110., 118., 121., 125., 129., 134. un 139. lapa*).

Tālab pieteicējs varēja kļūt redzams un tikt iztraucēts dabisko vajadzību kārtošanas laikā, tikai cietuma administrācijas amatpersonai ienākot dzīvojamās kameras vidusdaļā un apzināti pavēršot skatienu pret sanitāro mezglu. Turklāt apgabaltiesai nav pamata uzskatīt un uz to arī nav norādījis pieteicējs, ka ieslodzījuma vietas darbinieki būtu apzināti traucējuši pieteicēju nolūkā viņu pazemot. Tā kā pieteicējs kamerās atradās viens, citi apcietinātie nevarēja traucēt privātumu.

No minētā izriet, ka privātuma aizskārums ir vairāk prezumējams, nekā reāli bijis.

Treškārt, vērtējot aizskāruma smagumu, ņemams vērā, ka pieteicējs uzturēšanās laikā kamerās nav vērsies pie cietuma administrācijas ar sūdzībām un iesniegumiem par viņam radītajām neērtībām – nepietiekamu sanitārā mezgla norobežojumu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

Noraidīt /pers. A/pieteikumu daļā par Rīgas Centrālcietuma faktiskās rīcības, nenodrošinot atbilstošus uzturēšanas apstākļus Rīgas Centrālcietuma kamerās Nr. 423, Nr. 425 un Nr. 426 (dabiskā apgaismojuma trūkums, kamerās nav karstā ūdens, netiek izsniegti trauku mazgāšanas, grīdas un sanitārā mezgla uzkopšanas līdzekļi, netiek nodrošināts pietiekams privātums dušas apmeklējuma laikā, dušas apmeklējums vienu reizi nedēļā, nepietiekama kameru platība, kamerās atrodas stāvpodi bez vākiem, nav iespējas savlaicīgi veikt telefona zvanus) laika posmā no 2014. gada 7. marta līdz 19. martam, no 17. oktobra līdz 27. oktobrim un no 5. decembra līdz 12. decembrim, atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzinājuma 7014,36 euro apmērā noteikšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente *(paraksts)* V. Zommere

Tiesnese *(paraksts)* I. Amona

Tiesnese *(paraksts)* K.Kalvāne